

SAŽETAK

Delegacija CPT-a je tokom posjete ispitala postupanje policijskih organa prema osobama lišenim slobode konkretno u Federaciji BiH (FBiH) i to razmotrila je efikasnost pravosudnih i upravnih istraga optužbi o zlostavljanju koje je izvršila policija. Delegacija je takođe ispitala kako se tretiraju zatvorenici u četiri ustanove na federalnom nivou i u nadležnosti Ministarstva pravde BiH.

Saradnja sa organima vlasti tokom posjete je bila odlična. Međutim, saradnja takođe uključuje obavezu da se preduzmu koraci za otklanjanje nedostataka koje Komitet utvrdi. U ovom pogledu Komitet konstatuje nedostatak efikasne akcije i napretka u odnosu na preporuke koje su ranije formulisane u izvještaju o posjeti 2019. godine. Stalno odsustvo aktivnosti na rješavanju dugogodišnjih problema koje je istakao Komitet može dovesti do toga da Komitet razmisli o otvaranju procedure iz člana 10, stav 2. Konvencije.

Policija

Delegacija CPT-a je u toku posjete još jednom dobila brojne pritužbe o fizičkom zlostavljanju pritvorenih osoba koje je izvršila policija, konkretno policija Kantona Sarajevo. Ono se sastojalo od šamara, udaraca šakama, nogama, palicama i oružjem i policajci su ga koristili protiv osoba osumnjičenih za krivična djela bilo u vrijeme njihovog privođenja ili tokom ispitivanja. U izvještaju je opisano nekoliko konkretnih slučajeva potkrijepljenih medicinskim dokazima. Komitet smatra da policijsko zlostavljanje ostaje ozbiljan problem koji zahtijeva odlučnu akciju bh vlasti, uključujući formalnu izjavu na najvišem političkom nivou o nultoj toleranciji za nedolično ponašanje policije, ciljanu obuku policajaca i uvođenje pristupa istražnog ispitivanja osoba osumnjičenih za krivična djela. Takođe su u brojnim slučajevima osobe sa kojima se sreća delegacija Komiteta tvrdile da su provele nekoliko sati, i čak noć, vezani lisicama za neki komad namještaja u kancelariji kriminalističkog inspektora ili u pritvorskoj ćeliji bez hrane ili vode ili mogućnosti korištenja toaleta.

U kasnijem ocjenjivanju pravosudnih i upravnih organa o navodima o lošem tretmanu se otkrilo da se u brojnim slučajevima takve istrage ne mogu smatrati kao efikasne, posebno u svjetlu njihovog nedostatka ažurnosti i temeljitosti. Ne postoje proaktivne radnje tužioca u smislu korištenja posebnih istražnih mjera kao ni formalistički pristup u njihovoj komunikaciji i saradnji sa policijom. Komitet preporučuje da Visoko sudsko i tužilačko vijeće i Ministarstvo unutrašnjih poslova usvoje obavezujuće uputstvo o metodologiji istraga u slučajevima navodnog policijskog zlostavljanja. Poslije toga bi tužioci i članovi nadzornih mehanizama policije trebali biti obučeni kako da primjenjuju ovu metodologiju.

Što se tiče mjera zaštite od zlostavljanja, potrebno je preduzeti radnje kako bi se garantovalo pravo na pristup advokatu od samog početka pritvora i osiguralo da advokat bude prisutan tokom bilo kojeg ispitivanja osumnjičenog od strane policijskih službenika. Nadalje, sistematski, svako odricanje od pravne pomoći mora potpisati privedena osoba ako ne želi da iskoristi ovo pravo. Takođe bi trebalo preduzeti korake da se osigurava se ljekarski pregledi pritvorenih lica u bolnicama uvek obavljaju bez prisustva policijskih službenika i da prilikom ovakvih pregleda pritvorena lica ne budu vezana lisicama bez procjene pojedinačnih sigurnosnih rizika. Pored toga, sve osobe bi trebale biti u potpunosti informisane o svojim pravima od početka njihovog lišavanja slobode, evidencije o pritvoru bi trebale biti marljivo ispunjene, a razgovori u policiji bi trebali biti snimani audio i video uređajima.

CPT još jednom preporučuje da se preduzmu koraci kako bi se osiguralo da sve policijske ćelije ispunjavaju minimalne zahtjeve u pogledu veličine, održavanja, čistoće i osvjetljenja. Osim toga, osobe koje se drže u policiji u pritvoru treba da dobiju barem jedan topli obrok dnevno.

Osobe u pritvoru

Delegacija CPT-a je dobila nekoliko pritužbi o prekomjernoj upotrebi sile (udarci i šamari) i verbalnom vrijeđanju pritvorenika u KPZ Sarajevo i Zenica i u državnom zatvoru BiH. Komitet preporučuje da vlasti BiH osiguraju da se jasna poruka dostavi svom osoblju koje radi u zatvorima na nivou FBiH i države da prekomjerna upotreba sile, neopravdano pribjegavanja sredstvima sputavanja i verbalno zlostavljanje pritvorenika nije prihvatljivo. CPT dalje preporučuje da svi zatvorski službenici u BiH treba da prođu redovnu obuku o korištenju sredstava sputavanja, tehnike kontrole nasilnih zatvorenika i vještine deeskalacije.

Materijalni uslovi pritvora u kojima se drže pritvorenici su vrlo dobrog standarda u novom državnom zatvoru BiH u smislu prostora, održavanja i opreme. U ostalim ustanovama koje su posjećene (zatvori u Bihaću, Mostaru, Sarajevu i Zenici) uslovi u ćelijama za smještaj više pritvorenika su uopšteno odgovarajući i naponi se ulažu da se smještaj i zajednički dijelovi održavaju na zadovoljavajućem nivo održavanja i higijene.

CPT još jednom konstatuje da režim sveobuhvatanih aktivnosti van ćelije za pritvorenike još uvijek nije postojao u vrijeme negove posjete. CPT je djelomično ohrabren početnim naporima u državnom zatvoru gdje su pritvorenici mogli provesti najmanje dva do tri sata dnevno u zajedničkom prostoru ili alternativno u maloj teretani kao dodatak na njihovo pravo na vježbe na otvorenom. Nasuprot tome, u drugim posjećenim zatvorima, pritvorenici su i dalje bili zaključani u svojim ćelijama više od 22 sata dnevno bez mogućnosti svrsishodnih aktivnosti. Vlasti BiH treba da preduzmu korake da radikalno poboljšaju režim za pritvorenike tako što će obezbijediti svrsishodne aktivnosti (aktivnosti grupnog druženja; rad, po mogućnosti u struci; obrazovanje; sport). Nadalje, potrebno je uvesti rodno specifičan pristup za žene koje se nalaze u pritvoru kako bi se kompenzirale za duge periode de facto samice kojima su izložene.

Što se tiče zdravstvene zaštite, BiH vlasti su postigle mali napredak ima od prethodne posjete CPTa. Federalna ministarstva pravde i zdravstva trebaju zajedno raditi na poboljšanju pružanje zdravstvene zaštite za lica u istražnom pritvoru. Za početak, svaka novoprimljena osoba u zatvoru bi trebala odmah biti podvrgnuta temeljnom pregledu, uključujući i skrining za prenosive bolesti. Potrebno je takođe hitno usmjeriti pažnju da se riješi nedostatak finansijskih sredstava koji utiče na nabavkulijekova za lica u pritvoru i da se osobama sa problemima u vezi sa drogom omogući pristup zamjenskoj terapiji.

U izvještaju se takođe naglašava nestašica zatvorskog osoblja posjećenim zatvorima i važnost unapređenja kontakata sa vanjskim svijetom, kroz inter alia povećanje prava na posjetu pritvorenika i unapređenje veće upotrebe alternativnih sredstava komunikacije, kao što je glas preko internetskog protokola. Nadalje, obustava posjeta kao disciplinska kazna treba da se ukine irelevantno zakonodavstvo treba izmijeniti u skladu s tim.

CPT je kritičan prema sadašnjoj primjeni mjere samice za osobe koje se nalaze u pritvoru radi istrage i preporučuje da se ograniči na striktni neophodni minimum i da treba postojati rigorozan nadzor nad njenom primenom. Takođe preporučuje nadležnost za izricanje disciplinskih sankcija protiv pritvorenika bude prebačena sa pravosudnih organa na relevantnu upravu zatvora kao što je to slučaj za osobe koje se nalaze u pritvoru u državnom zatvoru BiH.